

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite
VN/463/2021

Asia

Ulkoministeriön lausunto hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ulkoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Ulkoministeriö toteaa lausumanaan seuraavaa:

Esityksessä on otettu huomioon lapsen aseman ja oikeuksien kannalta keskeisiä kansainvälisiä ja alueellisia ihmisoikeussopimuksia. Ulkoministeriö katsoo, että esitetyt muutokset vahvistavat lapsen oikeuksien toteutumista. Vammaisten lasten oikeuksien toteutumisen edistäminen on huomioitu perustellusti.

Luonnoksen alaluvussa 2.3., kansainvälinen kehitys ja vaikutukset kansalliseen lainsäädäntöön, viitataan Suomea sitoviin kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin. Alalukuun 2.3.3 sisältyvä kappale ”Yhdistyneet kansakunnat” avaa YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59 ja 60/1991) sisältöä. Ulkoministeriö katsoo, että kappaleessa olisi aiheellista mainita yleissopimukseen tehty kolmas valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä (CRC-OPIC). Valinnainen pöytäkirja on tullut Suomen osalta voimaan 12.2.2016 (SopS 4 ja 5/2016). Valinnainen pöytäkirja mahdollistaa yksilövalitusten tekemisen yleissopimuksella perustetulle lapsen oikeuksien komitealle, jos henkilö tai henkilöryhmä katsoo sopimusvaltion loukanneen heidän yleissopimuksella tai yleissopimukseen tehdyllä lasten myyntiä, lapsiprostituutiota ja lapsipornografiaa koskevalla valinnaisella pöytäkirjalla (SopS 40 ja 41/2012) tai yleissopimukseen tehdyllä lasten osallistumista aseellisiin selkkauksiin koskevalla valinnaisella pöytäkirjalla (SopS 30 ja 31/2002) tunnustettuja oikeuksiaan. Lisäksi pöytäkirjan mukaan komitealla on mahdollisuus tutkintamenettelyyn. Komitea voi tutkia tietoja, joiden mukaan sopimusvaltion toimesta näyttäisi tapahtuneen yleissopimuksen tai edellä mainittujen pöytäkirjojen mukaisten oikeuksien vaka-
via tai järjestelmällisiä loukkauksia.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytäntöön viitataan luonnoksen sivuilla 13, 69, 70 ja 71. Ulkoministeriö pitää hyvänä, että

EIT:n oikeuskäytäntöä on käsitelty luonnoksessa. Viittaukset EIT:n oikeuskäytäntöön ovat kuitenkin puutteelliset, koska niihin ei ole merkitty tuomioiden ja ratkaisujen asianumeroita.

Luonnoksen alalukuun 2.3.3., Yhdistyneet kansakunnat, sisältyvä kappale ”Yleissopimus lapsen oikeuksista” avaa YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen sisältöä. YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen tulisi myöhemmin viitata sopimuksen sijaan yleissopimuksena.

Sivulla 9 viitataan ”ihmisoikeustoimielinten” päätöksiin. Ulkoministeriö katsoo, että lauseen voisi muotoilla seuraavasti: ”Niiden tulkintaan vaikuttavat kansainvälisten ja alueellisten lainkäyttö- ja tutkintaelinten, mukaan lukien Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen, Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean ja Yhdistyneiden kansakuntien sopimusvalvontaelinten päätökset ja perustuslakivaliokunnan lausunnot.”

Vasta luonnoksen sivulla 69 on viitattu sopimussarjanumeroineen EIS:sään, vaikka EIS on mainittu jo aikaisemminkin, esim. saman sivun ensimmäisessä kappaleessa. Lisäksi luonnoksen sivulla 69 viitataan ihmis-oikeusrikkomuksiin. Ulkoministeriö katsoo, että oikea termi on ihmisoikeusloukkaukset.

Luonnoksen sivulla 140 viitataan YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttiin nr. 8 (CRC/C/GC/8). Viitatessa yleiskommenttiin tulisi mainita asiakirjan asiakirjatunnus (CRC/C/GC/8).

Luonnoksen sivulla 74 mainitaan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 26 ja 27/2016) osalta osapuolten määrä. Muiden sopimusten osalta osapuolten määrää ei kuitenkaan mainita. Ulkoministeriö katsoo, että luonnoksen tulisi olla yhdenmukainen näiltä osin eli luonnoksessa tulisi joko mainita osapuolten määrä kaikkien sopimusten osalta tai ei ollenkaan.

Lisäksi ulkoministeriö huomauttaa, että YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen osalta osapuolten lukumäärät ovat vanhentunutta tietoa: yleissopimuksella on tällä hetkellä 182 ja pöytäkirjalla 98 sopimuspuolta. Yleissopimus tuli Euroopan unionin osalta voimaan vuonna 2011. Unioni ei ole liittynyt valinnaiseen pöytäkirjaan. Suomi allekirjoitti sekä sopimuksen että sen valinnaisen pöytäkirjan allekirjoitustilaisuudessa 2007 ja ratifioi molemmat vuonna 2016.

Lastensuojelulain (417/2007) 17 §:ssä säädetään lastensuojelun järjestämisestä eräissä erityistilanteissa. Voimassa olevan lainsäädännön mukainen pykälä on kokonaisuudessaan epäselvä ja vaikeaselkoinen.

Ulkoministeriö katsoo, että rajat ylittävien tilanteiden sääntelyn selkiyttämiseen on tarvetta ja nykyisen 17 §:n rakenteellinen uudistaminen on perusteltua.

17 §

Luonnoksessa ehdotetaan uutta sääntelyä koskien Suomen lastensuojeluviranomaisten kansainvälistä toimivaltaa. Pykälän 1 momentin mukaan Suomen lastensuojeluviranomaisten toimivalta perustuisi siihen, että ainakin toisella lapsen vanhemmista on tai on ollut Suomen kansalaisuus tai lapsella on kiinteä yhteys Suomeen. Lisäksi edellytettäisiin, että puutteet

lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet lapsen asuin- tai oleskelumaassaan uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä ja että lastensuojelun järjestäminen Suomessa on lapsen edun mukaista.

Ulkoministeriö katsoo, että ehdotettu 17 § vaatii perusteluissa täsmällisen määritelmän sen osalta, mitä 1 momentin mukaisella lapsen kiinteällä yhteydellä Suomeen tarkoitetaan.

17 a §

Luonnoksessa ehdotetussa uudessa 17 a §:ssä säädettäisiin lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa. Tämä selkeyttäisi nykyainsäädäntöä, mutta pykälän muotoilua tulisi vielä työstää.

17 b §

Luonnoksen 17 b § koskisi lastensuojelun tarpeen arviointia ulkomailla. Pykälän 1 momentissa viitataan toimivaltaisen kunnan mahdollisuuteen pyytää asiassa virka-apua ulkoministeriön välityksellä. Selvityksen voisi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi antaa notaaripalveluja.

Ulkoministeriön virka-apua koskeva säännös sisältyy jo voimassa olevaan lastensuojelulakiin (17 § 3 mom.). Käytännössä, ulkoministeriön ensisijainen tehtävä on toimia pyynnön välittäjänä, eli lähettää Suomen viranomaisen selvityspyyntö lasten oleskeluvaltion toimivaltaisille viranomaisille. Vastauksen saaminen virka-apupyyntöön edellyttää, että ko. valtiossa on toimiva lastensuojelujärjestelmä ja sellaisia viranomaisia jotka voisivat virka-apua asiassa antaa.

Toissijaisesti laki mahdollistaa, että selvitys tehdään edustuston toimesta. Tämä kuitenkin pohjautuu aina asiakkaan suostumukseen ja yhteistyöhön hänen kanssaan. Lisäksi tätä varten tarvitaan muiden muassa sosiaalitoimelta perusteelliset ohjeet siitä, mitä asioita asiakkaan kuulemisessa pitää ottaa huomioon. Lastensuojelun tarpeen selvitys on todennäköisesti kuitenkin vaikeaa tehdä yksittäisen tapaamisen perusteella.

Ulkoministeriön virka-apua koskevan säännöksen soveltaminen käytännössä on aiheuttanut haasteita. Epäselvyyttä on esiintynyt esim. ulkoministeriön ja edustuston toimivallan rajoja koskien. Ulkoministeriö korostaa kunnallisten viranomaisten säännöllisen ohjeistamisen sekä kouluttamisen merkitystä. Ulkoministeriö katsoo, että kyseistä pykäläehdotusta tulee vielä tarkastella ja muotoilla uudelleen.

Ulkoministeriö osallistuu mielellään esityksen jatkovalmisteluun ja varaa tilaisuuden tulla kuulluksi asiassa vielä myöhemmin.

Osastopäällikkö

Pasi Tuominen

Yksikönpäällikkö

Antti Putkonen

Litteet

-

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Konsuliasioiden yksikkö

KPA-10 Mona Nyholm-Niemi

Asiasanat	KONSULIPALVELUT, PERHE- JA PERINTÖOIKEUDELLISET ASIAT
Hoitaa	KPA-10
Hoitaa UE	
Koordinoi	
Tiedoksi	KPA-01
	STM
Laatija jakanut	tiina.muinonen@stm.fi susanna.hoikkala@stm.fi
